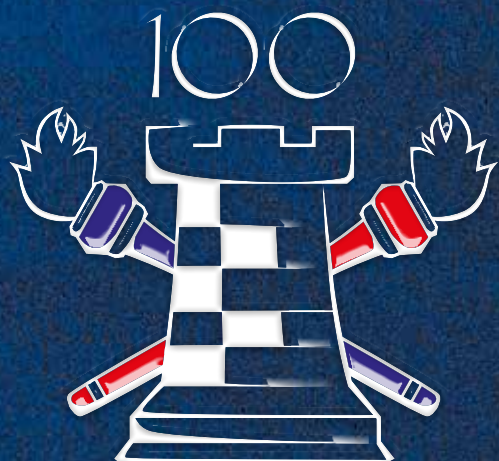

VE SLUŽBÁCH REPUBLIKY

100 let vojenského
zpravodajství

*Líc praporu
České družiny*

*Praporečník Jaroslav
Hejduk s praporem
České družiny*

Podplukovník Vjačeslav Platonovič Trojanov (v plášti a s polním dalekohledem), velitel České družiny, s důstojníky v Cholmu v době ústupu ruských vojsk v roce 1915

*Důstojníci České družiny vyslýchají
rakousko-uherského zajatce.*

Česká družina, první národní zpravodajská jednotka

Česká družina vznikla již 12. srpna 1914 jako národní dobrovolnická jednotka v rámci ruské armády. Tvořili ji čeští krajané žijící na území Ruska. Časné datum jejího ustavení souviselo se zájmem ruského velení, jež brzy pochopilo výhody nasazení Čechů na frontě. Jejich očekávaný přínos spočíval zejména v tom, že byli schopni opatrovat zprávy o nepříteli.

Proces formování České družiny probíhal pod vedením štábu Kyjevského okruhu ruské armády. Výstavbu jednotky prosadil generál Nikolaj Alexandrovič Chodorovič, náčelník uvedeného štábu. Základem se stalo 720 dobrovolníků zvaných Starodružiníci.

Slavnostní přísahu jednotka složila 28. září (podle pravoslavného kalendáře 11. října) 1914 na Sofijském náměstí v Kyjevě. Na frontu odjela 3. listopadu a byla podřízena 3. armádě v Haliči, které velel generál Radko Dimitriev. Jednotlivé čety České družiny přidělil plukům divizí své armády s úkolem plnit průzkumné úkoly. Čeští dobrovolníci již záhy zaznamenali na frontě první úspěchy. V bojovém nasazení příslušníci družiny uskutečňovali výpady menšího rozsahu, v blízkosti nepřítele rozhazovali letáky a získávali zajatce. Koncem roku 1914 se stav jednotky zvýšil příchodem dvou set nových mužů, bývalých zajatců. Pro ně se používalo označení Novodružiníci. Od července 1915 jednotce velel podplukovník Vjačeslav Platonovič Trojanov, jenž prosazoval její další rozšíření a doplňování zajatci. Nepřítel již záhy zaznamenal činnost českých dobrovolníků. Rakousko-uherské velení proto vydalo rozkaz zajaté Čechy po identifikaci odsoudit k trestu smrti. Několik dobrovolníků bylo po zajetí skutečně popraveno. Česká družina přišla na frontě o 48 mužů.

Příslušníci České družiny Fierlinger a Černý (druhý a třetí zleva), oděni do rakousko-uherských stejnokrojů, se chystají vyrazit do průzkumné akce v týlu nepřítelů na Dunajci v Haliči v prosinci 1914.

Jeden z nejmodernějších zpravodajských prostředků československých legií v Rusku představovaly v letech 1918–1920 prostředky odposlechu radiotelegrafního provozu nepřátelských stanic. Na snímku obsluha československé radiostanice č. II v Jekatěrinburgu.

Poručík (později divizní generál) Vojtěch Vladimír Klecanda, zakladatel zpravodajství legií v Rusku

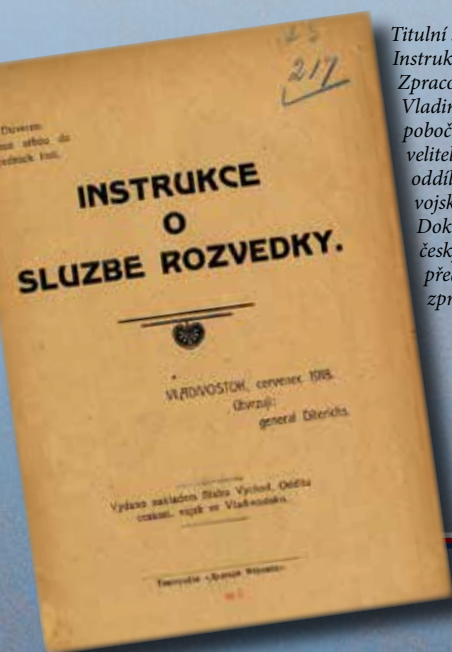
Jádro zpravodajského systému československých legií v Rusku z let 1918–1920. Personál tajně výzvědného oddělení Kanceláře generálního ubytovatele ve svém mobilním vlakovém pracovišti pracuje na analýze informací o nepříteli.

Zpravodajský aparát Československého armádního sboru v Rusku

Počátky zpravodajské práce v rámci československých dobrovolnických jednotek v Rusku jsou spojeny se jménem pozdějšího divizního generála Vojtěcha Vladimíra Klecandy (1888–1947). V roce 1914 se stal příslušníkem České družiny. V srpnu 1915 byl přidělen ke štábu Jihozápadního frontu ruské armády jako tlumočnický průzkumný oddělení. Zde si osvojil teoretické základy zpravodajské práce. Zkušenosti a znalosti získal kromě praxe rovněž studiem podkladů Nikolajevské akademie Generálního štábu, které mu ruské velení zpřístupnilo.

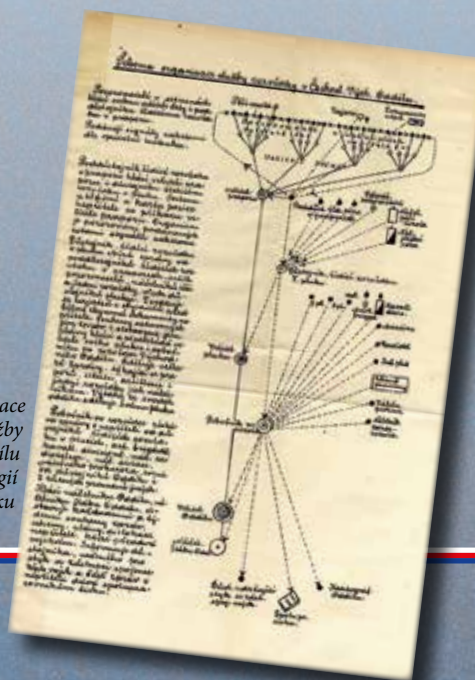
Zpravodajské struktury začal Klecanda budovat od července 1918, kdy byl ustanoven náčelníkem rozvědky Vladivostocké (později Východní) skupiny československých vojsk. V té době vytvořil první československý normativní dokument v oboru vojenského zpravodajství. Nazval jej *Instrukce o službě rozvědky*.

Klecandovy možnosti se rozšířily v říjnu 1918, kdy byl ustanoven generálním ubytovatelem Čs. armádního sboru v Rusku. Kancelář generálního ubytovatele vykonávala funkci velitelství čs. vojska v Rusku. V jejím rámci působilo tajně výzvědné oddělení. Na ně navazovala podřízená výzvědná oddělení štábů divizí a pluků armádního sboru. Do podzimu 1918 byla v činnosti těchto složek zastoupena rovnocenně výzvědná i obranná zpravodajská činnost. Po odpuštění čs. vojsk z bojů s bolševiky převážilo obranné zpravodajství. To dokázalo infiltrovat politické a vojenské složky ruských bolševiků. Na základě takto opatřených zpráv zmařilo sabotážní a diverzní akce na Transsibiřské magistrále. Tajně výzvědné oddělení disponovalo též prostředky rádiového odposlechu. K dispozici mělo tři stanice. Vyvinulo vlastní šifrové systémy a dokázalo číst kódované zprávy bolševických sil i ruských protibolševických formací.

Titulní strana unikátních *Instrukcí o službě rozvědky*. Zpracoval je poručík Vladimír Klecanda, pobočník pro rozvědku velitele Východního oddílu československých vojsk ve Vladivostoku. Dokument byl prvním českým služebním předpisem vojenského zpravodajství.

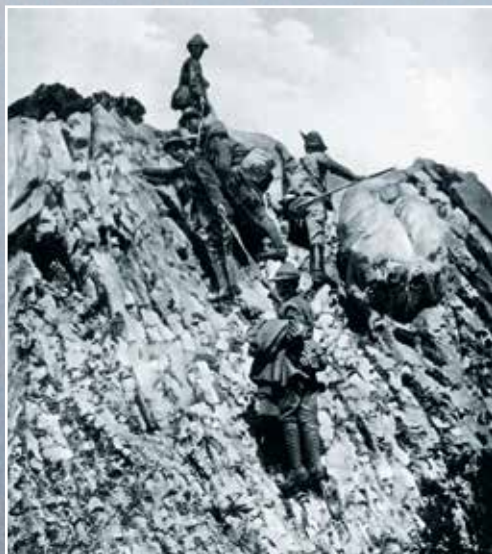
Schéma organizace zpravodajské služby Východního oddílu československých legií v Rusku

Momentka z pobytu čs. dobrovolníků v záložním postavení na Monte Baldo

*Cesta do řad
čs. výzvědných
oddílů vedla přes
doplňovací orgány
národního odboje
v Itálii. Na snímku
originální
vývěsní štít, jenž
označoval sídlo
čs. doplňovacího
velitelství.*

Čs. výzvědčící v italských horách

*Tři čs. dobrovolníci zajatí rakousko-uherskou armádou
byli popraveni v Piavonu u Oderza 16. června 1918.*

Zpravodajství v rámci československých dobrovolnických jednotek v Itálii

Počátky bojového nasazení Čechů a Slováků na jižní frontě jsou spojeny s existencí čs. výzvědných oddílů. Vytvářely se od září 1917 nezávisle na odbojových orgánech. Působili v nich čeští vojáci a důstojníci, kteří od roku 1915 přebíhali na italskou stranu fronty s cennými informacemi o situaci vojsk centrálních mocností. Ke vzniku zmíněných oddílů významně přispěl zdar takzvané Carzanské akce z 18. září 1917. Čeští a jihoslovanští důstojníci rakousko-uherské armády po vzájemné dohodě otevřeli frontu při italském útoku, jenž směřoval ke Carzanu v údolí řeky Brenty v severní Itálii. Na jaře 1918 byly čs. výzvědné oddíly vyčleněny z formujících se čs. jednotek s určením pro výzvědnou činnost a pro propagandistické působení na celé italské frontě. V létě 1918 operovalo devět oddílů (rot). Dne 29. září 1918 byly sloučeny do 39. čs. střeleckého pluku.

Výstavba pravidelných jednotek probíhala na základě smlouvy mezi italskou vládou a Čs. národní radou (ČSNR) z 21. dubna 1918. ČSNR působila jako ústřední orgán odboje v Paříži od února 1916. Od 22. dubna 1918 oficiálně existoval 31., 32., 33. a 34. čs. střelecký pluk (čssp). Čtyři dny poté se ve Folignu zformovaly dvě brigády: 11. čs. střelecká brigáda (31. a 32. čssp) a 12. čs. střelecká brigáda (33. a 34. čssp). Brigády se spojily do Čs. divize, jež vznikla tamtéž 23. dubna.

Čs. divize se přesunula do přifrontového pásma po dokončení organizace. V srpnu 1918 postoupila blíže frontě v horském pásmu Monte Baldo. Zde zaujala obranný úsek o šířce 20 kilometrů. K nejtěžším bojům došlo 21. září 1918 v prostoru kóty Doss Alto. Výzvědné úkoly plnil I. prapor 33. čs. střeleckého pluku v bojích u San Dona di Piave. V druhé polovině června 1918 se zúčastnil ofenzivy italské armády. Prapor měl 21 padlých, 124 dobrovolníků bylo raněno. Čtrnáct zajatých mužů nepřítel popravil.

Čs. dobrovolníci pozorují údolí Adiže směrem k Roveretu.

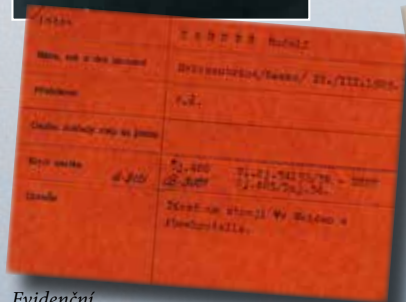

*Ukázka evidence členů
agenturní sítě proti
Německu z roku 1938.*

Reprodukované
části agenturní
dokumentace
byly 14. března
1939 dopraveny
skupinou
plk. gšt. Františka
Moravce
do britského
exilu.

Divizní generál
Čeněk Haužvic

nce členů
sítě proti
ku 1938.
kované
enturní
entace
řezna
aveny
inou
iška
vce
ho
u.

*Evidenční
záznam Rudolfa Zahnera,
jednoho z nejvýkonnějších československých
agentů, jenž působil na pracovišti Abwehru
v bavorském Weidenu v letech 1936–1938.*

Služební legitimace Albrechta Spiesse, vysoce postaveného pracovníka říšskoněmeckého Ministerstva letectví, který byl jedním z nejvýznamnějších členů československé agenturní sítě v Německu.

Albrecht Spiess předal
v letech 1933-1934
československému
vojenskému
zpravodajství
dokumenty
s programem
výstavby německého
vojenského letectva
na léta 1934-1936.
Počátkem roku 1935
byl zatkl gestapo.
Zde je titulní strana
rozsudku, jímž byl
A. Spiess odsouzen
k trestu smrti.

*Manfred Rudolf
Cammerer, vysoce výkonný
agent-chodec*

Vojenské ofenzivní zpravodajství

Vojenský zpravodajský aparát začal působit již krátce po 28. říjnu 1918 v rámci Vrchního vojenského velitelství v Praze. Za počátek odborně organizované vojenské zpravodajské práce je možné považovat nástup prvního důstojníka čs. armády do funkce přednosty zpravodajské složky zmíněného velitelství. Stal se jím mjr. gšt. Čeněk Haužvic (později dosáhl hodnosti divizního generála). Se vznikem Ministerstva národní obrany převzalo řízení vojenské informační práce zpravodajské oddělení Vojenského odboru A Ministerstva národní obrany, jež vzniklo v polovině listopadu 1918.

Organizace a kompetence vojenského zpravodajství se definitivně ustálily na jaře 1919. V průběhu války s Maďarskou republikou rad vznikl Generální (od září 1920 Hlavní) štáb. Skládal se ze čtyř oddělení: 1. organizačního, 2. zpravodajského, 3. operačního a 4. materiálního.

Středisko vojenské zpravodajské práce tvořilo 2. oddělení Hlavního štábu čs. armády. Řízení tajné agentury náleželo do kompetence jeho skupiny B – pátrací. Členila se na sekce P-1 ofenzivní a P-2 obrannou. K sekci P-1 náleželo a) výkonné ústředí, b) pracoviště pro evidenci a prvotní vyhodnocovací práce, c) odposlouchávací ústředna telefonních hovorů (vznikla po Mnichovu), d) šifrový referát, e) pokladna a f) technický referát pro vývoj, konstrukci a experimentální práce v oboru bezdrátové telegrafie, vývoje tajných inkoustů a fotografie. Sekce P-1 využívala též takzvanou cvičnou radiotelegrafickou síť, jež disponovala dvěma ústřednami, třinácti stálými a dvěma pohyblivými pracovními rádiového odposlechu. Monitorovala provoz stanic vojenských a bezpečnostních orgánů na území Třetí říše.

Pátrací ústředí sekce P-1 tvořilo nejvyšší článek řízení struktury výzvědných orgánů. Bezprostředně mu podléhala předsunutá agenturní ústředna s označením Vonapo 20. Od roku 1936 působila jako společné československo-sovětské výzvědné pracoviště zaměřené na Německo. Od téhož roku byly sekci P-1 podřízeny též zahraniční opěrné body výzvědného zpravodajství. Ve vztahu přímé podřízenosti vůči přednostovi 2. oddělení se nacházela též agenturní pátrací střediska (APS – I Praha, APS – II Brno a APS III – Banská Bystrica). Každé z nich řídilo ve svých obvodech síť předsunutých agenturních ústředí, jež udržovaly přímý kontakt s agenturní sítí.

Hlavní výzvědný zájem směřoval po řadu let k Maďarsku, jež soustavně usilovalo o změnu hranic stanovených po roce 1918. Dílčí pozornost se týkala Rakouska. Zájem o Německo narůstal až od počátku 30. let. Do roku 1938 byla proti němu vybudována agenturní síť čítající na 800 registrovaných členů.

Dokumentární materiál pocházející z československé agenturní sítě proti Německu. V tomto případě jde o schéma závodu firmy Siemens v Berlíně. Vypracoval jej Manfred Rudolf Cammerer, jenž pracoval v letech 1934–1938 pod krycí značkou A-1004 jako mimořádně výkonný agent-chodec.

Důstojník čs. armády se samopalem Bergmann MP 18/1 ráže 9 mm. Zbraň náležela do výzbroje sabotážních a teroristických struktur budovaných na čs. území německým Abwehrem v roce 1938. Pocházela z jednoho z odhalených skladišť ilegálně dopravených zbraní.

Samopal Bergmann MP 18/1 ráže 9 mm z výzbroje německých sabotážních struktur. Na čs. území se tato výzbroj dostala z Německa přes tajnou distribuční síť Abwehru. Na jejím odhalení se významně podílelo vojenské obranné zpravodajství.

Unikátně dochovaná železniční legitimace mjr. konc. Josefa Bartíka, dlouholetého vedoucího důstojníka obranné sekce P-2 skupiny B – pátrací 2. oddělení Hlavního štábu. Jeho řídicí práce stála za četnými úspěchy vojenské zpravodajské defenzivy.

Škpt. pěch. Vladimír Cigna, důstojník 2. oddělení Hlavního štábu, přední znalec německé armády a polovojenských formací. V roce 1938 se zásadním způsobem podílel na analýzách, jež dokazovaly přípravu Sudetoněmecké strany na protistátní ozbrojené vystoupení.

Vojenské defenzivní zpravodajství

Centrem zpravodajské defenzivy bylo 2. (zpravodajské) oddělení Hlavního štábu čs. armády. V jeho skupině B – pátrací ji uskutečňovala obranná sekce P-2 s podřízenými články u štábů vyšších jednotek a vojenských těles. Ve 20. letech odhalovalo defenzivní zpravodajství zejména rozkladnou činnost komunistů a německých nacionalistů. Ve 30. letech bojovalo proti nebyvale silnému náporu nacistické špionáže. V letech 1938–1939 se muselo vyrovnat i s terorismem a sabotážemi.

Sekce P-2 se vnitřně diferencovala na a) úsek řízení pátracích orgánů, jemuž byly podřízeny po odborné metodické stránce všechny níže postavené složky armádního zpravodajského systému, tedy druhá oddělení zemských vojenských velitelství, sborů, divizí, samostatných brigád a zpravodajští důstojníci vojenských těles. Sekci dále spoluvytvářelo b) pracoviště kompetentní pro činnosti evidenčního charakteru a prvotního zhodnocení zpráv a c) úsek, jenž měl na starosti záležitosti politických stran. Náležel sem též d) referát právní, e) referát tiskový a f) pokladna.

Mezinárodní i vnitropolitický vývoj kladl v průběhu 30. let mimořádné nároky na zpravodajskou defenzivu. V období nejvyššího růstu napětí, tedy v letech 1936–1938, bylo zatčeno a odsouzeno podle zákona na ochranu republiky 2 800 osob. Všechny tyto případy se týkaly výzvědné činnosti ve prospěch cizích států, především Německa. V letech 1938–1939 se vojenské zpravodajství střetávalo s faktorem terorismu. Na území Československa se v období od září 1938 do března 1939 aktivizovaly takto zaměřené struktury, jež byly řízeny a vyzbrojovány profesionálními armádními zpravodajskými složkami Německa, Maďarska a Polska.

Prostředek psychologické války z roku 1938. Nacisty koncipovaný leták, jenž měl podlomit důvěru čs. společnosti ve spojence a vlastní obranu. Vojenské zpravodajství tuto akci odhalilo již v době tisku letáků. Distribuci na území Československa z větší části zmařilo.

[illegible]

ních štábů
ly

studijní
ddělení
1938,
ktrně
ského
ctva.

PRIE. XIc
HL. 4A.

3. ČÁST.
DOKTRINA.

III. A V A 1. Všeobecné zásady a vodní lesnické vědy.
Hluf 1. Úvod.
+ 2. Příčina lesnické vědy a rozvoje její a vodní lesnické vědy.

III. A V A 2. Hmotné lesnictví.
Hluf 1. Všeobecné zásady poznání.
+ 2. Charakteristika lesů hmotného lesnictví.

III. A V A 3. Selské lesnictví.
Hluf 1. Všeobecné zásady poznání.
+ 2. Charakteristika lesů selského lesnictví.

III. A V A 4. Zprůmyslové lesnictví.
Hluf 1. Všeobecné zásady poznání.
+ 2. Charakteristika lesů zprůmyslového lesnictví.

Vám žlut oběma 14 (žlutici) stran čítám.

Takticko-technická data německého bombardovacího letounu
Dornier Do-17. Tento dokument tvořil ve druhé polovině 30. let
součást souboru dat skupiny A – studijní a plánovací 2. oddělení
Hlavního štábu o vývoji německého vojenského letectva.

Vojenská zpravodajská analytika

Vojenská zpravodajská materie se z různých zdrojů scházela v analytickém ústředí, které představovala skupina A – studijní a plánovací 2. oddělení Hlavního štábu. Ve skupině A se uskutečňovalo třídění, evidence a analýza zpráv, které speciálními prostředky opatřila skupina B – pátrací a také skupina C – zahraniční. Do roku 1938 vzniklo postupně devět specializovaných sekcí skupiny A. Šlo o sekci a) základní, b) německou, c) maďarskou, d) rakouskou (do anšlusu Rakouska), e) balkánskou, f) pro východní armády, g) pro západní armády, h) pro německé militantní organizace a ch) společnou leteckou a geiometrickou.

Ve skupině A vznikaly všeobecné i specializované studie o cizích armádách a elaboráty na specifická témata. Na základě vyhodnocených informací se zpracovávaly čtvrtletní, měsíční, týdenní a ve vyhrocených obdobích též denní či ještě častější přehledy získaných zpráv a situačních hlášení. Zpětně, v zájmu kompletace údajů, odcházely ke skupině B dotazníky, jež ovlivňovaly směr pokračující zpravodajské aktivity.

Kromě již zmíněného sdílení analytických výstupů v rámci armádního organismu se souhrnné výstupy a souborné materiály sekce A poskytovaly ministrovi národní obrany, generálnímu inspektorovi branné moci, náčelníkovi, podnáčelníkovi, I. zástupci náčelníka Hlavního štábu, oddělením Hlavního štábu, Vojenské kanceláři prezidenta republiky, ale také Předsednictvu ministerské rady, prostřednictvím náčelníka Hlavního štábu Nejvyšší radě obrany státu a za jistých okolností též oprávněným činitelům ministerstev vnitra a zahraničních věcí. Vybrané elaboráty poutovaly též ke spojencům.

Armádní generál Josef Bílý (nar. 30. června 1872), nejvýznamnější ze zakladatelů a první hlavní velitel Obrany národa. Koncem roku 1939 přešel do ilegality. Rok unikál gestapu. Zatčen byl v listopadu 1940. Den po příchodu Reinharda Heydricha, zastupujícího říšského protektora, do Prahy byl 28. září 1941 odsouzen stanným soudem k trestu smrti. Rozsudek byl vykonán téhož dne v jízdnárně kasáren v Praze-Ruzyni. Generálova smrt a také poprava jeho spolubojovníků z vedení Obrany národa se stala v rámci zahraničního odboje významným rozhodným momentem pro zahájení příprav na fyzickou likvidaci R. Heydricha.

Divizní generál Bedřich Homola (nar. 2. června 1887). Ve velitelské struktuře Obrany národa působil nejprve jako velitel Oblastního velitelství Obrany národa – Velká Praha. Po zatčení arm. gen. Josefa Bílého převzal ústřední velitelskou funkci a stal se v pořadí druhým hlavním velitelem Obrany národa. Gestapo jej zatkl 31. prosince 1941. Nacistický lidový soudní dvůr v Berlíně jej odsoudil za přípravu velezrady a nadřezování nepříteli k trestu smrti. Rozsudek byl vykonán 5. ledna 1943 v Berlíně-Plötzensee.

Divizní generál Sergěj Ingr (nar. 2. září 1894), zástupce arm. gen. J. Bílého, prvního velitele Obrany národa. Tato organizace jej v červnu 1939 vyslala do zahraničí jako zástupce domácího vojenského odboje na základě výzvy Edvarda Beneše. V letech 2. světové války vykonával funkce náčelníka vojenské správy Československého národního výboru v Paříži, následně ministra národní obrany československé vlády v Londýně a v závěru války hlavního velitele československé branné moci. Po krátkém působení v osvobozené vlasti byl vyslán v roce 1947 do zahraničí jako mimořádný vyslanec a zplnomocněný ministr Československé republiky v Haagu (v roce 1947 povýšen do hodnosti arm. gen.). V březnu 1948 zahájil svou další emigraci. Snažil se iniciovat nový vojenský odboj proti komunistickému režimu. Zemřel náhle 17. června 1956 v Paříži na srdeční selhání.

Major generálního štábu Jaroslav Hájíček (nar. 25. srpna 1899, nejvyšší dosažená hodnost plk. gšt.), v rámci Hlavního velitelství Obrany národa velel zpravodajskému oddělení. Koncem listopadu 1939 odešel do exilu. Během válečných let působil zpravodajsky dlouhodobě v Turecku. Po 1948 byl vězněn a poté ještě v průběhu 50. let kriminalizován. Zemřel 21. března 1978.

První výsledky a ztráty – zpravodajská činnost Obrany národa

Základnou profesionálně vedené zpravodajské činnosti v okupované vlasti se stala vojenská odbojová organizace Obrana národa. Vznikla bezprostředně po okupaci českých zemí. Založilo ji úzké kolegium takzvané Rady starších, které tvořili generálové Josef Bílý, Alois Eliáš, Sergej Vojtechovský, Hugo Vojta a Sergěj Ingr. Jejím vrchním velitelem se stal gen. Josef Bílý. Později, po odchodu Bílého do ilegality, respektive po jeho zatčení, převzal nejvyšší velitelskou funkci gen. Bedřich Homola.

Obrana národa vznikala na jaře a v létě 1939 na území celého Protektorátu Čechy a Morava jako tajně budovaná armáda. V jejím rámci působilo v době jejího největšího rozmachu asi 90 000 lidí, většinou bývalých vojenských osob v činné službě a v záloze. Obrana národa velelo Hlavní velitelství se štábem. Jemu byla podřízena tři zemská vojenská velitelství (Praha, Čechy, Morava) se sítí krajských, okresních a místních velitelství. Zorganizováno bylo 200 rámcových praporů. Smysl tohoto způsobu výstavby vycházel z přesvědčení, že v krátké době dojde k vypuknutí války. Za příznivé situace na frontách by Obrana národa ozbrojeným povstáním rozvrátila německý týl v protektorátu.

Vojenské zpravodajství zaujímal v této koncepci vysoce významnou úlohu. Jeho ústřední vedení bylo soustředěno v rámci 2. (zpravodajského) oddělení Hlavního velitelství Obrany národa. Příslušné zpravodajské struktury vznikaly na jaře a v létě 1939 souběžně s procesem likvidace armády. Bývalí zpravodajští důstojníci byli záměrně umisťováni do civilních povolání, která jednak umožňovala přístup k informacím, jednak dovozovala budovat příslušná odbojová spojení. Obrana národa udržovala konspirativní zpravodajské kontakty se zahraničním odbojem zprvu prostřednictvím kurýrního spojení a posléze též radiotelegrafickými prostředky. Obrana národa existovala v pravidelné vojensky organizované struktuře do počátku roku 1940, kdy byla v původní sestavě likvidována gestapem.

Divizní generál Hugo Vojta (nar. 11. dubna 1885), jeden z členů klíčového zakladatelského kolegia Obrany národa. V rámci organizace působil jako první velitel Zemského velitelství Obrany národa – Čechy. Na podzim 1939 tuto funkci předal a stal se vojenským velitelem Sokola, jenž se úzce navázal na Obranu národa. Vzhledem k těmto ústředním funkcím zaštiťoval mimo jiné též zpravodajskou aktivitu. Gestapo jej zatkl v únoru 1940. Popraven byl 28. září 1941 spolu s arm. gen. Josefem Bílým.

Plk. gšt. František Moravec (druhý zprava) s některými ze svých nejbližších exilových spolupracovníků ve West Dulwich, tedy v sídle čs. zpravodajské skupiny na podzim 1939. Zleva mjr. gšt. Emil Strankmüller, mjr. konc. Josef Bartík, plk. gšt. Bohumil Boček, škpt. pěch. Vladimír Cigna a škpt. jezd. Jaroslav Tauer.

Diplomatický pas plk. gšt. Františka Moravce. Užíval sice pravé jméno, ale jeho skutečnou identitu kryla příslušnost k resortu Ministerstva zahraničních věcí.

Skupinová fotografie důstojníků 2. oddělení Hlavního štábu z jednoho ze závěrečných cvičení ze druhé poloviny 30. let. Na snímku jsou důstojníci, kteří ve válečných letech budovali exilové vojenské zpravodajství. Mezi nimi je většina členů zakládající skupiny plk. gšt. Františka Moravce. Jsou to (zleva doprava s udáním pořadí v závorce za jménem): škpt. pěch. Vladimír Cigna (1.), škpt. jezd. Josef Tauer (4., v zákrytu), pplk. gšt. Oldřich Tichý (5.), plk. gšt. František Moravec (6.), škpt. pěch. František Fryč (7.), mjr. jezd. Alois Frank (9.), mjr. konc. Josef Bartík (10.), škpt. jezd. František Fořt (12.), škpt. pěch. Václav Sláma (13.) a škpt. pěch. Bohumil Dítě (14.).

Pečetěná obálka, určená na tajné písemnosti, která byla v době 2. světové války adresována plk. gšt. Františku Moravcovi.

Vznik a stabilizace vojenského zpravodajského ústředí v Londýně

Počátek cílevědomého a organizovaného boje proti okupantům vyznačil smělý velitelský čin plk. gšt. Františka Moravce. Se skupinou dalších deseti důstojníků 2. oddělení Hlavního štábu přenesl základnu příštího boje do britského exilu, kam se organizovaně přesunul leteckou cestou již 14. března 1939. Učinil tak na základě zpráv o blížící se okupaci a s rozhodující pomocí britské zpravodajské služby.

Po ústupu z hlavních pozic v kontinentální Evropě byl dán vojenskému zpravodajství pevný institucionalizovaný rámec. Na podzim 1940 vzniklo v Londýně Ministerstvo národní obrany (MNO). Jeho II. (zpravodajský) odbor, řízený plk. gšt. Františkem Moravcem, se diferencoval na vedoucí správu a dvě oddělení: 1. oddělení (ofenzivního zpravodajství) a 2. oddělení (defenzivního zpravodajství). První oddělení se členilo na skupinu A – zpravodajskou, skupinu B – studijní, skupinu C – šifrovou a skupinu D – zvláštní. Uvedené složky byly dislokovány v Porchester Gate v londýnské čtvrti Bayswater. Skupině D byly podřízeny výcviková sekce a týlová sekce. Tyto dílčí složky měly své pracoviště částečně mimo Londýn. První oddělení disponovalo speciálním pracovištěm pro spojení se zahraničím, což byla Vojenská rádiová ústředna, dislokovaná v technicky příhodné lokalitě Dukes Hill u Woldinghamu. Druhé oddělení se diferencovalo pouze do té míry, že v něm existovala malá skupina pro styk s československým exilovým Ministerstvem vnitra. Toto oddělení sídlilo na londýnské Piccadilly. Popsaná organizace trvala až do konce války. Správa II. odboru udržovala spojení se styčnými orgány britských zpravodajských organizací Secret Intelligence Service a Special Operations Executive, dále s Office of Strategic Services, speciální výkonnou zpravodajskou organizací Spojených států amerických, a sovětskou NKVD.

Zpravodajský odbor řídil zahraniční opěrné body. Ty byly operativně rozmisťovány kolem rozpínající se Velkoněmecké říše. Jejich dislokace se měnila v závislosti na vývoji válečné situace. Předstunuté zpravodajské ústředny a další opěrné body působily v různých etapách 2. světové války v Curychu, Bělehradě, Haagu, Istanbulu, Lisabonu, Paříži, Stockholmu a ve Varšavě. Důležité informace proudily do londýnské centrály od československých vojenských misí zejména v Sovětském svazu, na Středním východě, v Jugoslávii, Itálii a Francii.

Na podzim 1944 přešel II. odbor MNO ve své vnitřní organizační a personální skladbě k Hlavnímu velitelství československé branné moci, v jehož rámci působil do března 1945 jako 2. (zpravodajské) oddělení.

Ukázka čs. válečné propagandy z let 1939–1945, která symbolizovala válečný cíl odboje – obnovu Československé republiky v předmnichovských hranicích.

Npor. Rudolf Hrubec pózuje s britským samopalem Sten Mk II ráže 9 mm. Zahynul jako účastník výsadežkové operace Silica při letecké katastrofě v Itálii v září 1944. Nacisté popravili v okupované vlasti 11 jeho příbuzných.

Legendární rukávové označení válečných parašutistů

*Rukávové označení příslušníků
čs. armády v zahraničí*

*Čs. dobrovolníci při
speciálním výcviku*

Zvláštní výsadekové operace exilového vojenského zpravodajství v Londýně

Trvalý problém spojení československého zpravodajského ústředí v Londýně s okupovanou vlastí se stal hlavním motivačním faktorem pro dlouhodobý a soustavný program zvláštních výsadekových operací, orientovaných převážně do Protektorátu Čechy a Morava. Rozvíjel původní věcně omezený záměr, jenž souvisel s plánem ozbrojeného povstání na tomto teritoriu. Speciálně vycvičení dobrovolníci z řad československé armády v zahraničí měli být dopraveni na padácích do protektorátu. Zprvu měli působit jako ti, kteří se nejprve postarají o dopravu a příjem zbraní i sabotážního materiálu na místech určení. Počítalo se s tím, že se následně stanou instruktory domácích odbojových sil. Tato základní myšlenka se ovšem postupně rozrostla ve věcném i teritoriálním smyslu.

Do výsadekových operací byli vybíráni dobrovolníci, příslušníci československé armády v zahraničí. Jejich přípravu organizovala zvláštní skupina D zpravodajského odboru Ministerstva národní obrany v Londýně. V rámci kooperace s britskou Special Operations Executive (SOE, Výkonným výběrem pro zvláštní operace) procházeli systémem speciálního výcviku. Organizovaly se výsadky zpravodajské, spojovací, sabotážní, organizační, bojové a teroristické.

První oddělení II. odboru připravilo v letech 1941–1945 celkem 46 zvláštních operací, do nichž bylo zařazeno 121 mužů. Z tohoto množství se realizovalo 37 operací, v jejichž rámci bylo vysazeno na území nepřítel 98 dobrovolníků. Devět operací s dvaceti třemi parašutisty se již neuskutečnilo především kvůli blížícímu se konci války. Většina vysazených paraskupin směřovala na okupovaná území Československé republiky. Některé do Francie, Itálie a Jugoslávie.

Určité množství československých státních příslušníků se zúčastnilo též speciálních operací, realizovaných v režii britské SOE, americké OSS, sovětských zpravodajských orgánů a Československé vojenské mise (ČSVM) v Moskvě. Tyto akce, s výjimkou těch, které připravovala ČSVM v Moskvě, ovšem nenáležely do kompetence MNO v Londýně. Československé teritorium se v době války stalo rovněž dějištěm různě zaměřených zvláštních operací spojenců s výhradní účastí jejich občanů.

*Škpt. gšt. Jaroslav Šustr (vpravo)
vykonával funkci přednosty Zvláštní
skupiny D II. odboru MNO ve vysoce
exponované etapě zvláštních operací
z let 1941–1942.*

Unikátně dochovaný výtisk Poledního listu z 28. května 1942, na němž den po atentátu zanechal rtm. Jan Kubiš vzkaz pro rtm. Josefa Gabčíka. Zněl: „Kdyby přišel Dulíšek tak mu řekněte že jsem na Floře. Zdraví Dulich.“ Je patrný nalevo od slova výnos.

Rotmistré Josef Gabčík a Jan Kubiš v sídle velitelské sekce Zvláštní skupiny D na Porchester Gate v Londýně. Oba padli hrdinskou smrtí spolu s pěti dalšími čs. parašutisty 18. června 1942 v chrámu sv. Cyrila a Metoděje v Resslově ulici v Praze.

Jedna ze dvou improvizovaných bomb připravených pro útok na R. Heydricha. Shodný druhý exemplář byl při akci skutečně použit rtm. Janem Kubišem.

Unikátně dochovaný dotýkaný předmět z výstroje paraskupiny Anthropoid – polní lopatka, kterou použili parašutisté po seskoku při ukrývání padáků a speciální výsadkové výstroje.

Operace Anthropoid

Na podzim 1941 se na území Protektorátu Čechy a Morava citelně stupňovala intenzita odporu vůči okupantům. Adolf Hitler se rozhodl řešit tuto situaci odvoláním Konstantina von Neuratha, dosavadního říšského protektora, z úřadu. Funkci nejvyššího představitele v protektorátu převzal 28. září 1941 SS-Obergruppenführer Reinhard Heydrich. Téhož dne vyhlásil civilní výjimečný stav a okamžitě zahájil mimořádně krvavý teror. Mezi prvními mu padli za oběť generálové Josef Bílý a Hugo Vojta, nejvyšší představitelé Obrany národa, a krátce po nich další významní činitelé domácího vojenského odboje.

Československá zpravodajská komunita v Londýně se rozhodla pro co nejtvrdší odvetu. Záhy k akci dalo souhlas i nejvyšší vedení československého státního zřízení v exilu a obdržela krycí název operace Anthropoid. Operační materiál, výcvikové kapacity a leteckou přepravu zajistila britská Special Operations Executive, tedy Výkonný výbor pro zvláštní operace. Přípravy na realizaci operace byly zahájeny již v prvních dnech října 1941. Podstata úkolu byla sdělena dobrovolníkům z řad československé armády rtm. Josefu Gabčíkovi a rtm. Karlu Svobodovi, jenž byl ovšem po zranění během výcviku nahrazen rtm. Janem Kubišem.

Oba muži byli vysazeni na území protektorátu v noci z 28. na 29. prosinec 1941. Po seskoku se jim podařilo navázat styk se sokolskou odbojovou organizací Jindra, která jim i dalším spolupracujícím československým parašutistům poskytla podporu a zázemí. Úkol této vojenské akce byl splněn útokem na protektora Heydricha, který Kubiš s Gabčíkem provedli 27. května 1942 v Praze. Protektor podlehl následkům zranění 4. června. Rotmistři Gabčík s Kubišem padli s dalšími pěti parašutisty 18. června v pražském chrámu sv. Cyrila a Metoděje v boji s nacistickou přesilou. Výsledky operace Anthropoid mimořádným způsobem demonstrovaly před světovou veřejností vůli odboje dosáhnout československých válečných cílů.

Muži na snímku měli naprosto rozhodující význam pro realizaci operace Anthropoid. Akce tohoto typu vyžadovala vzhledem ke své mimořádné závažnosti politický souhlas z nejvyšší úrovně čs. státního zřízení v exilu. Prezident republiky Edvard Beneš ve společnosti vedoucích osobností čs. branné moci v britském exilu. Plk. gšt. František Moravec (zcela vlevo), div. gen. Sergěj Ingr, ministr národní obrany (druhý zleva), zcela vpravo div. gen. Rudolf Viest, člen státní rady a státní ministr.

Bedřich Reicin na východní frontě ještě jako osvětový důstojník

*Bedřich Reicin na Dukle s velitelem
1. čs. armádního sboru
generálem Ludvíkem Svobodou*

*Obranné zpravodajství působilo i za hranicemi
státu. Zde snímek ze sledování amerických
objektů ve Vídni – budova americké vojenské
kontrarozvědky CIC.*

Rozdělení ofenzivního a defenzivního zpravodajství

Z iniciativy sovětského NKVD v lednu 1945 prosadil velitel 1. čs. armádního sboru v SSSR brigádní generál Ludvík Svoboda zřízení nové složky – Obranného zpravodajství (OBZ). Do vedoucích funkcí byli jmenováni npor. Bedřich Reicin a por. Karel Vaš. Široký záběr úkolů zahrnoval nejen ochranu armády, ale i odhalování politických nepřátel, ochranu ekonomických zájmů, zpravodajskou činnost i proti západním spojencům. OBZ působilo také v civilním prostředí a mimo území státu. Vznikem OBZ byla v čs. armádě poprvé oddělena kontra-rozvědka od rozvědky. To umožňovalo snazší zneužití složky pro mocenské cíle komunistů.

Příslušníci OBZ překračovali zákony v nebývalé míře. Poručík OBZ s temnou válečnou minulostí Karol Pazúr s četařem Bedřichem Smetanou a dalšími postřílel 18. června 1945 na takzvaných Švédských šancích u Přerova 265 civilistů včetně žen a dětí. Trestu se v podstatě vyhnul. Kontrola činnosti OBZ byla i po válce minimální, stejně tak i možnost odvolání proti nezákonnostem.

Vojenská rozvědka navázala do jisté míry na organizaci předválečné vojenské zpravodajské služby. Příslušníci 2. oddělení pátrali nejprve po zbytcích ozbrojených skupin německé a maďarské armády a sledovali i chování národnostních menšin. Obnova zahraničního zpravodajství se měla opírat o činnost vojenských a leteckých přidělců zejména v Německu a Rakousku. Rozvíjení této činnosti šlo ale velmi pomalu vzhledem k obecnému poválečnému zmatku a zejména odborné nepřipravenosti lidí.

Cílem ve Vídni byla i ohlašovna uprchlíků do americké zóny.

Převzetí moci komunisty v zemi bylo vyhlášeno 25. února 1948.

Bedřich Reicin na vrcholu moci, nedlouho před svým zatčením

Karel Vaš, pravá Reicinova ruka a vykonavatel mnoha zločinů

Jednou z obětí činnosti OBZ byl generál Heliodor Píka. Na snímku z 22. dubna 1944 předává bojový prapor 2. paradesantní brigádě v SSSR.

Vojenské zpravodajství pod vládou komunistů

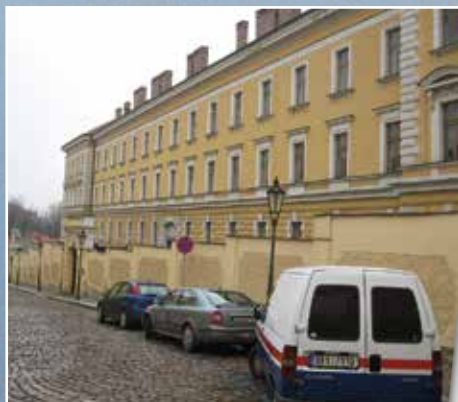
Okamžitě po únoru 1948 se rozjely v armádě rozsáhlé čistky, jež vycházely z iniciativy a podkladů 5. oddělení Hlavního štábu, dříve OBZ. V září toho roku byl Bedřich Reicin jmenován náměstkem ministra národní obrany pro kádrovou práci. Jeho nástupcem ve funkci přednosty 5. oddělení se stal brigádní generál Josef Musil.

Běžně se používaly provokace. Nejvíce proslula skupina R 5. oddělení Hl. štábu a její příslušníci pplk. Ludvík Souček, pplk. Karel Bohata, mj. Rudolf Turek a správce věznice v Praze na Hradčanech, pověstného „domečku“, škpt. František Pergl. Při vyšetřování i vazbě zasloužilých bojovníků za vlast neváhali příslušníci 5. oddělení sáhnout k psychickému i fyzickému násilí. Výsledkem činnosti 5. oddělení byla i justiční vražda generála Heliodora Píky.

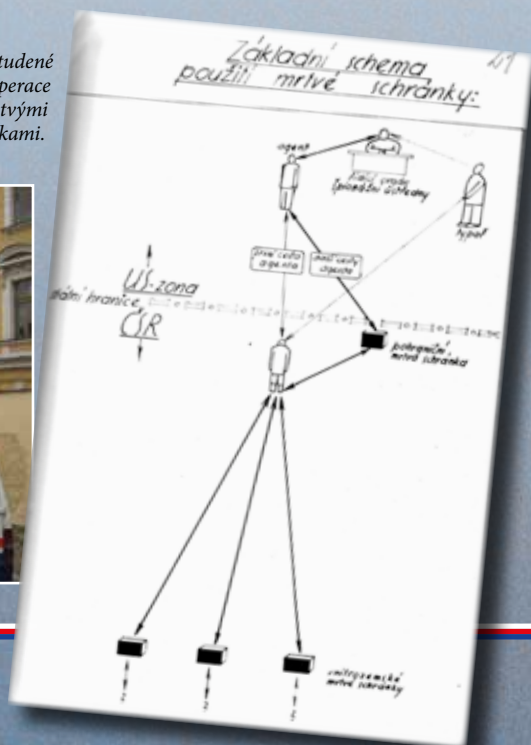
Po Reicinově zatčení 8. února 1951 se dostali do vazby Státní bezpečnosti i jeho bývalí podřízení. Proběhlo rychlé a přísné tajné vyšetřování násilných vyšetřovacích metod a nezákonného zacházení s vězni v „domečku“. Generálové Reicin a Musil byli dokonce popraveni. Další zatčení byli odsouzeni k různě dlouhým trestům odnětí svobody. Mnoho z nich však již v roce 1957 omilostnil prezident Antonín Zápotocký se zdůvodněním, že jejich jednání nebylo motivováno nepřátelstvím proti lidově demokratickému zřízení. Naopak většina důstojníků, kteří byli nespravedlivě odsouzeni na základě jejich zločinné činnosti, zůstala ve vězení až do amnestie v květnu 1960.

Represivní činnost defenzivního zpravodajství byla neúnosná dokonce i pro tehdejší režim.

Za budovou vojenské věznice v Kapucínské ulici na pražských Hradčanech se skrýval smutně proslulý „domeček“ – věznice OBZ.

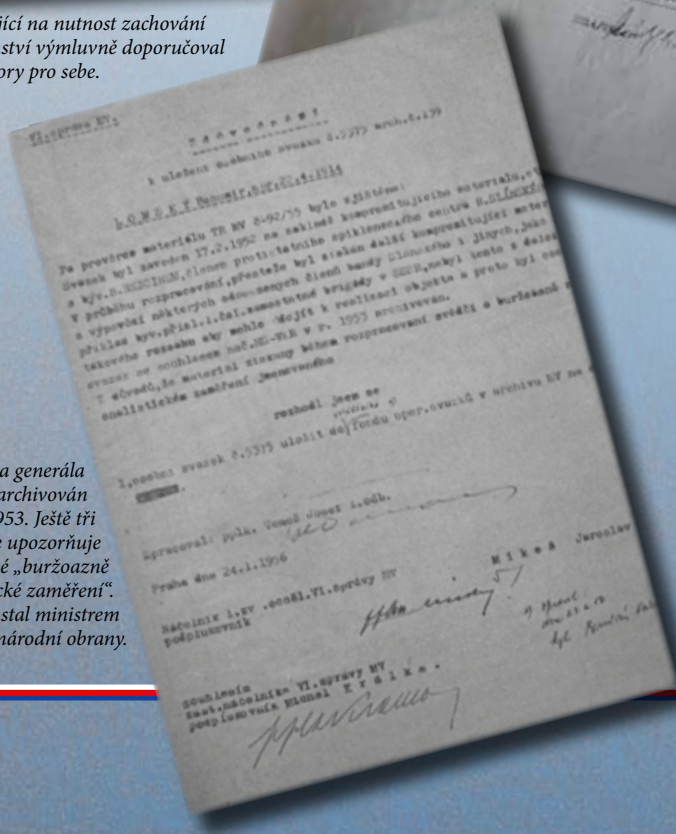
Realitou studené války byly operace s agenty a mrtvými schránkami.

Plakát upozorňující na nutnost zachování vojenského tajemství výmluvně doporučoval nechat si své názory pro sebe.

Cílem vojenské kontrarozvědky se stal i generál Bohumír Lomský, vysoký funkcionář armády se zásluhami z doby války. Agenturní zpráva upozorňuje na jeho závadné názory během války v SSSR.

Svazek na generála Lomského byl archivován v roce 1953. Ještě tři roky poté se upozorňuje na jeho údajné „buržoazně nacionalistické zaměření“. Téhož roku se stal ministrem národní obrany.

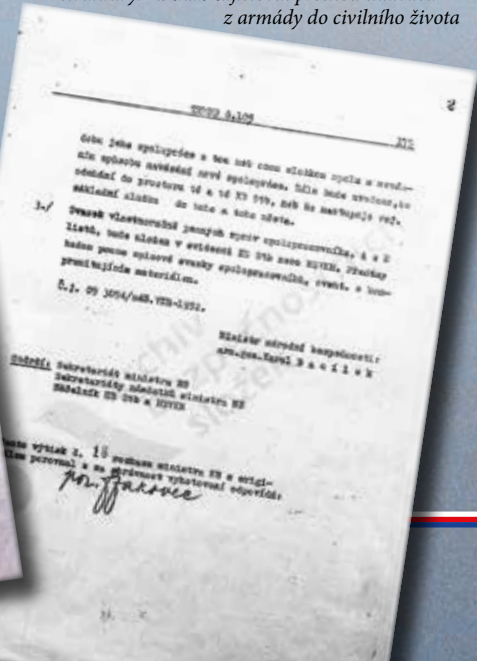
Destalinizace a padesátá léta

Na podzim 1953 byla zcela přebudována i vojenská kontrarozvědka. Dne 10. října 1953 se stala součástí Ministerstva vnitra jako VI. správa MV, otevřeným názvem Správa vojenské kontrarozvědky. Systém VKR se přizpůsobil zejména struktuře ozbrojených sil. VKR se zjevně stávala pevnější součástí systému Státní bezpečnosti. Citlivým bodem byl informační tok z VKR směrem k vedení Ministerstva vnitra. To umožňovalo Státní bezpečnosti kontrolovat jiný resort.

Nejrozšířenějším nástrojem VKR se podobně jako u jiných součástí StB stala široká síť tajných spolupracovníků. Specifikem byl relativně vysoký počet tajných spolupracovníků-rezidentů, protože uzavřené prostředí armády mnohdy neumožňovalo nenápadné přímé kontakty řídicích orgánů VKR s tajnými spolupracovníky.

Zaměření VKR bylo silně ovlivněné podmínkami armády. Základními úkoly byla ochrana armády před výzvědnými a rozkladnými aktivitami potenciálního vnějšího nepřítele (což byl kromě spojenců SSSR a zemí Varšavské smlouvy prakticky každý cizí stát), před nebezpečnými vnitřními vlivy narušujícími morálku a bojeschopnost armády a preventivní ochrana utajovaných skutečností. VKR se tedy zabývala monitorováním a mařením snah protivníka o přímou vizuální špiónáž, odhalováním a prověřováním veškerých kontaktů (osobních, písemných, telefonických, cest) vojáků z povolání, vojáků základní služby, civilních zaměstnanců, ale i občanů z okolí vojenských objektů se zahraničím. VKR preventivně prověřovala osoby, u kterých byla kvůli jejich vazbám na zahraničí (často etničti Němci) nebo politickým postojům byt jen zcela hypotetická možnost spolupráce s cizí zpravodajskou službou. VKR samozřejmě sledovala i případy hospodářské kriminality v armádě a plnila také funkci vojenské policie.

Vojenská kontrarozvědka úzce spolupracovala se Státní bezpečností ještě před formálním zařazením do její struktury. Rozkaz zajišťoval přechod udavačů z armády do civilního života

*Doba se měnila, ale
důraz na zachovávání
vojenského tajemství
zůstal stejný.*

*Cílem zpravodajského zájmu Zpravodajské správy
Generálního štábu byli američtí vojáci ve Spolkové
republice Německo.*

*Snímek spojového zařízení NATO pořídili
českoslovenští vyzvědači ve Francii.*

Padesátá léta ve vojenské rozvědce

Dne 1. října 1951 bylo 2. oddělení Hlavního štábu přejmenováno na Zpravodajskou správu Generálního štábu (ZS/GŠ). Významnou událost v historii služby představuje případ zběhnutí vojenského přidělence ve Washingtonu majora Františka Tišlera. Vážně oslabilo činnost ZS/GŠ na počátku šedesátých let. Během následného vyšetřování příslušníci HS VKR zjistili v práci ZS/GŠ množství kádrových chyb.

Součástí vojenské rozvědky na čs. území se na počátku padesátých let stal radiotechnický průzkum. Odposlech radioprovozu protivníka začínal s trofejní německou a zděděnou britskou technikou na krátkých a středních vlnách.

Do přímé podřízenosti ZS/GŠ se dostala i speciální bojová složka. Dne 1. listopadu 1957 byla založena 22. průzkumná výsadková rota, později prapor. V říjnu 1961 vznikl z praporu 7. výsadkový pluk zvláštního určení. Jeho úkolem mělo být především vyhledávání a likvidace prostředků jaderného napadení nepřítele, ale i ochromení systémů velení protivníka a ztížení možností jeho komunikace. Skupiny hloubkového průzkumu se tvrdě cvičily k samostatné zpravodajské a diverzní činnosti v týlu nepřítele. Dostaly také odpovídající speciální výstroj a výzbroj.

Vojenská rozvědka si postupně vypracovala jisté postavení jako relativně schopná služba zajišťující cenné informace ČSLA i Varšavské smlouvě. Před sovětskou okupací měla poskytovat až 55 procent zpráv dodaných vojenskými rozvědkami států Varšavské smlouvy, jež byly vyhodnoceny jako první kategorie.

Další tajně pořízený snímek francouzského letiště

Před šestou hodinou ranní 21. srpna 1968 zaujala bojová vozidla sovětské 24. motostřelecké divize ze Lvova pozice před kasárnami v Holešově.

Další záběr na sovětskou techniku, která hlídala kasárna 7. výsadkového pluku zvláštního určení v Holešově.

Kasárna dalšího podřízeného útvaru ZS/GŠ, 7. spojovacího pluku v Litoměřicích v srpnu 1968

Pražské jaro a rozvědka

Reformní atmosféra pražského jara vyvolala ve Vojenské kontrarozvědce dosud zapovězenou, ale marnou diskusi o možnosti zásadní změny převedením složky zpět do resortu MNO, a to dokonce s platností již od 1. září 1968.

Velení ZS/GŠ v srpnu 1968 rozhodlo o celé řadě kroků namířených proti okupantům: vydalo rozkazy nespolupracovat s interventy, utajovat údaje o příslušnících vojenské rozvědky a agentury (tajné spisy se vyvážely do konspiračních bytů), poskytovat podporu legálním stranickým a politickým orgánům (zapůjčení služebních automobilů i s řidiči pro potřeby tajného vysílání Čs. rozhlasu a mimořádného vysočanského sjezdu KSČ) a uvést ZS/GŠ do stavu aktivity k plnění úkolů. Probíhal dokonce i aktivní průzkum pohybů intervenčních vojsk. Přípravovaly se náhradní konspirační prostory včetně ukládání zásob.

Z kasáren v Holešově bylo 22. srpna tajně vyvedeno šedesát mužů 7. výsadkového pluku i s výzbrojí a zásobami do blízkých lesů jako přípravná fáze pro případnou záchranu Alexandra Dubčeka a dalších unesených funkcionářů. Také u 7. spojovacího pluku v Litoměřicích vyvolala okupace aktivní odpor. Radiostanice i s obsluhou byla poskytnuta OV KSČ pro šíření svobodného vysílání. Vojáci pluku vypustili z textu přísahy pasáž o internacionální obraně a na novou verzi přísahal 440 povolanců. U 7. radiotechnického pluku ve Zbirohu byla vyhlášena bojová pohotovost, zaujata kruhová obrana, vydána ostrá munice a posléze také poskytnuta vysílací stanice pro OV KSČ Domažlice.

*Jeden z vojáků
7. spojovacího
pluku při vysílání
v srpnu 1968*

Vojenská radiostanice R-118

Stanoviště vysílací techniky 7. spojovacího pluku v Litoměřicích

Zablokování britského diplomatického vozidla s vojenskými přidělenci v koloně ČSLA jako kontrarozvědné opatření VKR

Zadržení posádky diplomatického vozidla britského velvyslanectví v listopadu 1986 poblíž Příbrami. I v době špionážních družic se západní vojenští přidělenci zabývali skrytým fotografováním vojenských přesunů ČSLA.

Normalize

Od podzimu 1968 vystval před VKR nový úkol, a to kontrarozvědná ochrana Střední skupiny sovětských vojsk. Nešlo o zcela nový typ činnosti, protože VKR již v minulosti zajišťovala podobnou ochranu ČSLA.

Mnohem významnější roli hrála vojenská kontrarozvědka při obnově politické kontroly nad armádou. V nově zřízené evidenci takzvaných pravicových, protisocialistických a protisovětských elementů v ČSLA byly v roce 1971 obsaženy údaje o více než 3 400 osobách. VKR také objasňovala případy odporu proti okupaci vojsky pěti států Varšavské smlouvy v armádě. Všechny shromážděné závodové poznatky hrály zásadní roli při masové kádrové očistě.

Otřes z násilné vojenské intervence spojenců přivedl zástupce čs. vojenského přidělení v Paříži podplukovníka ing. Františka Vojtáskaa ke spolupráci s francouzskou zpravodajskou službou. Po několika letech byl však odhalen, nejspíše zdrojem KGB ve francouzské zpravodajské službě. V únoru 1978 byl zatčen a posléze odsouzen k 25 letům vězení. Na svobodu se dostal až po dvanácti letech v březnu 1990.

ZS/GŠ se zaměřovala na získávání čistě vojenských informací. Spolupracovala s Hlavní zpravodajskou správou generálního štábu ozbrojených sil SSSR (GRU), zpravodajským oddělením Střední skupiny sovětských vojsk dislokovaných dočasně na území ČSSR a zpravodajskými správami armád členských zemí Varšavské smlouvy.

Po sametové revoluci nebyla Vojenská kontrarozvědka zrušena tak jako Státní bezpečnost, ale byla od 1. června 1990 převedena pod Ministerstvo obrany.

Vnitřní strana obálky svazku kontrarozvědného sledování Františka Vojtásk

[illegible]

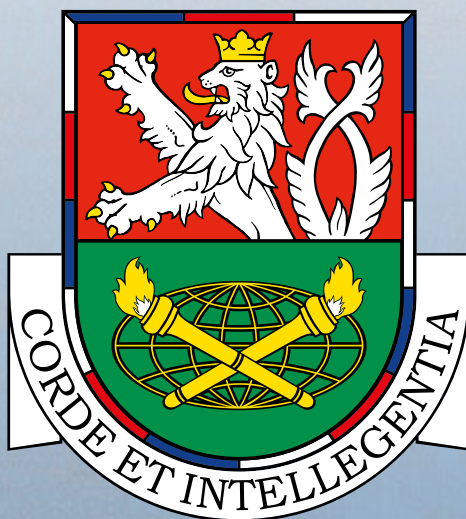
Vojenská rozvědka se v roce 1977 nezabývala jen vyzváním, ale třeba i zajištěním opravy lovecké pušky sovětského diplomata Červoněnka, smutně proslulého svou rolí v Praze roku 1968.

Šifrová zpráva do Paříže.

proslužené svou roli v Praze roku 1968.
Šifrová zpráva do Paříže.

Znak Vojenského obranného zpravodajství

Znak Vojenské zpravodajské služby

Vývoj vojenského zpravodajství po sametové revoluci

Pád komunistického režimu v Československu na konci roku 1989 vnesl do činnosti obou vojenských zpravodajských služeb zcela nové prvky. Po sametové revoluci nastala v armádních zpravodajských složkách nová etapa vývoje. Měnila se struktura, personální obsazení i zpravodajské priority.

Již v lednu 1990 byla vojenská kontrarozvědka převedena z resortu vnitra do podřízenosti federálního ministerstva obrany a téhož roku byla přejmenována na Vojenské obranné zpravodajství (VOZ). Rozvědná Zpravodajská správa Generálního štábu se postupně transformovala ve Vojenskou zpravodajskou službu (VZSl). Tímto způsobem zůstaly vojenské zpravodajské služby rozděleny i po vzniku samostatné České republiky v roce 1993.

V roce 1994 přijala Poslanecká sněmovna zákon 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky, podle nějž mělo mimo jiné spojením VOZ a VZSl vzniknout jednotné Vojenské zpravodajství. Hlavním cílem této právní normy bylo zpřehlednit poměr mezi jednotlivými zpravodajskými službami. Praxe byla ovšem komplikovanější. Byla zřízena funkce ředitele Vojenského zpravodajství, jemuž měly obě zpravodajské složky podléhat, zároveň ale nedošlo k omezení jejich dosavadní nezávislosti, takže jak VOZ, tak VZSl nadále fungovaly do značné míry nezávisle.

Ke konečnému sloučení obou služeb v jednotné Vojenské zpravodajství a jeho podřízení ministrovi obrany došlo až v roce 2005 přijetím zákona o 289/2005 Sb., o Vojenském

Znak Vojenského zpravodajství

Vstup do NATO umožnil Vojenskému zpravodajství navázat úzké vztahy s mnoha zahraničními zpravodajskými službami v rámci NATO i mimo něj.

Vojenské zpravodajství poskytuje zpravodajskou podporu českým kontingentům v zahraničí.

Nedílnou součástí zpravodajské činnosti je i vzdušný průzkum.

Zpravodajská podpora Armády České republiky

V souvislosti se změnou zpravodajských priorit a oblastí zájmu se objevily nové úkoly pro vojenské zpravodajství. S nasazením českých vojenských jednotek v zahraničí vznikl také prostor pro působení vojenských zpravodajců v místech nasazení českých kontingentů. Vojenští zpravodajci zajišťují českým vojákům zpravodajskou podporu ve všech oblastech, kde jsou české jednotky nasazeny.

Některým z těchto oblastí, jako například Balkánu, se české vojenské zpravodajství věnuje už od devadesátých let, jiné se dostaly do centra jeho zájmu až v novém tisíciletí, a to nejprve v souvislosti s celosvětovou kampaní proti terorismu a později s narůstající politickou a bezpečnostní nestabilitou v některých regionech. Vojenské zpravodajství tak získávalo a vyhodnocovalo informace nezbytné k fungování českých kontingentů nasazených kupříkladu v Afghánistánu či na pozorovatelských misích OSN v několika evropských, asijských a afrických zemích.

Vstup do NATO a jeho význam pro vojenské zpravodajství

Dne 12. března 1999 vstoupila Česká republika do Severoatlantické aliance a tento mezník byl důležitý i pro zpravodajské služby České republiky. Integrace ČR do struktur NATO otevřela českému vojenskému zpravodajství zcela nové perspektivy. Vojenské obranné zpravodajství a Vojenská zpravodajská služba se staly partnery některých z nejvýznamnějších vojenských zpravodajských služeb a zároveň získaly nové zdroje informací.

Členství v NATO přineslo také výrazné změny v zaměření zpravodajské činnosti, protože Česká republika na sebe vstupem do Aliance vzala i závazek podporovat její aktivity. Vojenské zpravodajství tak plní i úkoly vyplývající ze svých závazků vůči Severoatlantické alianci.

Kybernetický polygon se cvičnou vládkovou dráhou

Díky stále dokonalejším prostředkům průzkumu patří IMINT mezi nezastupitelné zdrojové součásti vojenského zpravodajství.

Národní centrum kybernetických operací

Od roku 2015 je Vojenské zpravodajství na základě rozhodnutí vlády garantem kybernetické obrany České republiky. Za tímto účelem buduje Vojenské zpravodajství Národní centrum kybernetických operací (NCKO).

Jedná se o reakci na současné klíčové výzvy, kterými jsou především nové trendy prosazování vlivu, vzrůstající riziko ze strany nestátních aktérů, kyberterorismus, rostoucí počet zařízení internetu věcí, nízká míra digitální gramotnosti, nedostatečné povědomí uživatelů o zásadách bezpečnosti v kybernetickém prostoru a vzrůstající závislost obranných složek státu na informačních a komunikačních technologiích.

Úkolem NCKO je vytvoření účinného systému obrany v kybernetickém prostoru tak, aby Česká republika byla schopna zastavit a případně odvrátit kybernetické útoky, a tím zabezpečit ochranu civilního obyvatelstva a infrastruktury.

NCKO rozvíjí své schopnosti, zpracovává strategii kybernetické obrany, věnuje se osvětové činnosti a připravuje personál pro boj na poli jedniček a nul. V současnosti probíhá legislativní proces, který má ukotvit kybernetickou obranu v českém právním systému.

Satelitní centrum SATCEN ČR

Na základě závazků vůči Severoatlantické alianci v oblasti poskytování obrazového zpravodajství vzniká v České republice satelitní centrum SATCEN ČR. Satelitní centrum bylo vytvořeno k 1. 7. 2018 v rámci Vojenského zpravodajství, které má již s obrazovým zpravodajstvím IMINT několikaleté zkušenosti. K zahájení operačních úkolů dojde podle požadavku NATO do konce roku 2019. Česká republika se tímto krokem zařadí mezi významné hráče v oblasti kosmického průzkumu nejen v Evropě, ale i ve světě.

Úkolem SATCEN ČR bude poskytovat konkrétní, detailní a přesné informace o pozicích zájmových objektů na základě jednotlivých požadavků. Hlavním přínosem SATCEN ČR bude zejména schopnost získat, využít a analyzovat elektrooptická (multispektrální) i radarová obrazová data kosmického průzkumu velmi vysokého rozlišení z určité lokality v téměř reálném čase.

Svými výstupy bude centrum podporovat jak alianční struktury, tak Armádu České republiky. Zároveň z pozice národního pracoviště bude SATCEN ČR centralizovat získávání družicových snímků pro státní správu či integrovaný záchranný systém.

Bojový prapor Vojenského zpravodajství

Stuha udělená Vojenskému zpravodajství ministrem obrany

Dnešní Vojenské zpravodajství

Současné Vojenské zpravodajství vzniklo v roce 2005 jako následnická organizace Vojenské zpravodajské služby a Vojenského obranného zpravodajství. Do roku 2014 byla jeho součástí také 601. skupina speciálních sil. Vojenské zpravodajství je jednotnou ozbrojenou zpravodajskou službou České republiky. Jako jediná česká zpravodajská služba integruje jak rozvědnou, tak kontrarozvědnou činnost. Základním úkolem Vojenského zpravodajství je získávat, shromažďovat a vyhodnocovat informace důležité pro obranu České republiky.

Vojenské zpravodajství je součástí Ministerstva obrany. V jeho čele stojí ředitel, kterého jmenuje po projednání v příslušném výboru Poslanecké sněmovny a se souhlasem vlády ministr obrany. Z výkonu své funkce je ředitel odpovědný ministru obrany, který ho též se souhlasem vlády odvolává.

Úkoly Vojenskému zpravodajství ukládá vláda České republiky a s jejím vědomím i prezident. S ohledem na členství České republiky v NATO a Evropské unii plní Vojenské zpravodajství i úkoly vyplývající ze závazků vůči těmto organizacím.

Při realizaci svých úkolů využívá Vojenské zpravodajství následujících zpravodajských oborů – zpravodajství z lidských zdrojů (HUMINT), signálového zpravodajství (SIGINT), obrazového zpravodajství (IMINT), otevřených zdrojů (OSINT) a v neposlední řadě i bilaterální a multilaterální spolupráce.

K získávání informací je Vojenské zpravodajství za podmínek daných zákonem oprávněno používat specifické prostředky, kterými jsou zpravodajské prostředky (zpravodajská technika, krycí doklady, krycí prostředky a sledování osob a věcí) a osoby jednající v jeho prospěch.

Činnost Vojenského zpravodajství podléhá kontrole vlády a Poslanecké sněmovny, která za tímto účelem zřizuje Komisi pro kontrolu činnosti Vojenského zpravodajství.

Stuha udělená Vojenskému zpravodajství premiérem ČR

Představitelé vojenského zpravodajství

Přednostové československého vojenského zpravodajství z let 1918–1945

Zpravodajské oddělení vojenského odboru A Ministerstva národní obrany (1918–1919)

- plk. gšt. Čeněk Haužvic

2. (zpravodajské) oddělení Hlavního štábu československé branné moci (1919–1939)

- mjr. Marcel Ihler (jaro 1919)
- plk. gšt. Čeněk Haužvic (1919–1922)
- plk. gšt. Miloš Žák (1923–1926)
- pplk. gšt. František Kamm (1926–1927)
- div. gen. Vladimír Chalupa (1927–1933)
- plk. gšt. Šimon Drgáč (1933–1936)
- plk. gšt. František Hájek (1936–1939), v letech 1937–1938 jej přechodně zastupoval plk. gšt. Jaroslav Ostřížek
- plk. gšt. František Moravec (1939, zatímní přednost)

Československá zpravodajská skupina v Londýně (1939–1940)

- plk. gšt. František Moravec, velící důstojník, legitimita odvozena z poslední funkce ve vlasti

II. (zpravodajský) odbor Ministerstva národní obrany v Londýně (1940–1944)

- plk. gšt. František Moravec

2. oddělení Hlavního velitelství československé branné moci (září 1944 – březen 1945)

- plk. gšt. Emil Strankmüller, pouze oficiální jmenování, přednostou fakticky brig. gen. František Moravec

Náčelníci vojenských zpravodajských služeb v letech 1945–1989

Náčelníci organizačních předchůdců vojenské kontrarozvědky 1945–1953

- Hlavní správa oddělení obranného zpravodajství – plk. Bedřich Reicin (1945–1948)
- Hlavní správa oddělení obranného zpravodajství (Hlavní informační správa MNO) – brig. gen. Josef Musil (1948–1951)
- Hlavní informační správa MNO – mjr. Jan Raban (1951)
- Velitelství vojenské zpravodajské služby – pplk. let. František Chalupa (1951–1952)
- Velitelství vojenské zpravodajské služby – pplk. Josef Stavinoha (1952–1953)

Náčelníci Vojenské kontrarozvědky VKR

- genmjr. Ing. Josef Stavinoha (1953–1971)
- genmjr. Ing. Cyril Method Ohrablo (1972–1981)
- genmjr. Ing. Pavol Vrlík (1981–1989)
- genmjr. Ing. Josef Červášek (1989–1990)

Náčelníci Zpravodajské správy Generálního štábu

- mjr. just. Anton Rašla (1945)
 - plk. gšt. Karel Hanus (1945–1948)
 - brig. gen. Ludvík Klen (1948–1951)
 - genmjr. Antonín Racek (1951–1959)
 - genmjr. Oldřich Burda (1959–1968)
 - genmjr. Josef Turošík (1968–1969)
 - genpor. Josef Brož (1969–1988)
 - genmjr. Anton Slimák (1988–1989)
 - genmjr. Jan Kozojed (1990–1992)
-

Náčelníci a ředitelé vojenských zpravodajských služeb po roce 1989

Vojenské obranné zpravodajství

- genmjr. Jan Duchek (1991–1993)
- plk. Petr Lužný (1993–1994)
- plk. Jiří Růžek (1994–1999)
- genmjr. Jiří Giesl (1999–2003), v letech 2001–2003 rovněž ředitel Vojenského zpravodajství
- brig. gen. Miroslav Krejčík (2003–2004), od 1. dubna 2004 pověřen výkonem funkce Ředitele Vojenského zpravodajství

Zpravodajská služba Generálního štábu/Vojenská zpravodajská služba

- genmjr. Jan Kozojed (1990–1993)
- genpor. Radovan Procházka (1993–1995), v letech 1995–1996 rovněž ředitel Vojenského zpravodajství
- genmjr. Petr Pelz (1995–1997), zároveň v r. 1996 pověřen řízením Vojenského zpravodajství, v letech 1997–2001 ředitel Vojenského zpravodajství
- genmjr. František Štěpánek (1997–2001)
- genmjr. Ándor Šándor (2001–2002)
- genmjr. Josef Prokš (2002–2003) zároveň 2003–2004 ředitel Vojenského zpravodajství
- plk. Zdeněk Novák (2003–2004)

Vojenské zpravodajství

- brig. gen. Miroslav Krejčík (2004–2007)
 - brig. gen. Pavel Adam (2007) pověřen řízením
 - genpor. Ondřej Páleník (2007–2012)
 - brig. gen. Milan Kovanda (2012–2013)
 - brig. gen. Rostislav Pilc (2013–2014) pověřen řízením
 - brig. gen. Jan Beroun (od 2014)
-

Autoři výstavy: PhDr. Karel Straka, Ph.D.
PhDr. Prokop Tomek, Ph.D.
PhDr. Tomáš Bandžuch, Ph.D.

Výtvarné řešení a zlom: Andrea Bělohlávková

Jazykový redaktor: Kamil Novák

Fotografie: Archiv bezpečnostních složek, Ministerstvo obrany,
rodinný archiv Nely Miloševič, soukromý archiv Karla Straky,
soukromý archiv Michala Vosky, Vojské zpravodajství,
Vojský historický ústav Praha,
Vojský ústřední archiv – Vojský historický archiv Praha

